

Hrvatski brevijar

Tek što je izišao iz tiska i imao svoju prvu promociju (u Splitu, u veljači o.g.), "Hrvatski brevijar" je dobio i svoju zasebnu jedinicu na hrvatskoj Wikipediji. U njoj se kaže da je on "najveća tiskana knjiga na glagoljici u Hrvatskoj" (tiskan je zapravo na dva pisma: na svakoj lijevoj stranici "Brevijara" je glagoljičino pismo, a na svakoj desnoj latinično pismo), odnosno da je to "jedinstvena knjiga" jer "pokazuje činjenicu da su Hrvati jedini katolički narod koji je od samih početaka prihvaćanja kršćanstva Riječ Božju slušao na svom jeziku".

Odmah da kažem: ovo s glagoljicom je u potpunosti točno, iako je to danas pomalo zaboravljeno. Pokojni don Živko Kustić godinama mi je, u našim susretima i razgovorima, isticao tu kuriozitetnu činjenicu da je hrvatski narod jedini kršćanski/katolički narod u Europi u čijim se crkvama sv. misa osim na latinskome stoljećima služila i na domaćem, hrvatskom jeziku (sve dok na Drugom vatikanskom koncilu 1962.-1965. nacionalni jezik i pismo nisu službeno uvedeni u bogoslužja i u svim drugim mjesnim Crkvama u svijetu). Vatikan je to Hrvatima stoljećima tolerirao, i to je bio jedan od temelja ili stupova identiteta Crkve u Hrvata i cjelokupnoga hrvatskog naroda, "stoljećima sapetog" - kako je to don Živko govorio - "između Istoka i Zapada".

"Hrvatski brevijar" je rađen punih 9 godina, a njegovi su autori Feđa Aaron Bučić, kao autor projekta i urednik izdanja, i Dunja Lakuš, kao autorica cjelokupnog teksta "Brevijara". To iznimno vrijedno i monumentalno izdanje, koje se ne može usporediti niti s jednom knjigom kršćanske ili duhovne tematike na našem prostoru, objavila je Zaklada Rhema, "skupina ljudi koja nastoji u živote ugrađivati kršćanske vrijednosti, a među ostalim je osnovana radi promicanja kršćanske vrijednosti, potpore u duhovnom rastu, promicanja ekumenskih vrednota i dijaloga među vjerskim zajednicama" - kako se to točno navodi na Wikipediji. Na čelu te udruge su dvije obitelji: Mirjana i Ivica Topčić te Ksenija i Ivić Pašalić

Projekt "Hrvatski brevijar" sastoji se od četiri sveska i ima više od tri tisuće stranica. Tiskan je u 700 primjeraka, a može se, odnedavno, kupiti u knjižarama "Verbuma" po cijeni od 1200 kuna. Uvodne riječi "Brevijara" napisali su mons. Nikola Eterović, profesor Adalbert Rebić, fra Bonaventura Duda i splitska klarisa i pjesnikinja sestra Marija od Presvetog Srca Anka Petričević. Dvojica, dakle, od uvodničara "Brevijara" - Rebić i Duda - u međuvremenu su umrli.

Toliko o najosnovnijim činjenicama, a sada o široj definiciji, opisu i nastanku projekta.

"Hrvatski brevijar" je - najjednostavnijim riječima rečeno - sažeta povijest hrvatskog naroda, pomiješana s poviješću vjere/religije u Hrvata, u kojoj su obrađena i sva svetišta Crkve u Hrvata i opisi svetaca te sabrane sve molitve hrvatskih vjernika. Možemo ga također definirati i kao jedan vrlo osebujan i raskošan molitvenik hrvatskog naroda, s opisima svih molitava u Hrvata te važnijih hodočasničkih i drugih crkvenih mjesta u hrvatskome narodu. On "podsjeća na to kako su Hrvati izricali svoju vjeru kroz molitvu i kako se ona događala u književnosti, povijesti, poeziji, kroz različite ljudske živote..." - napominje se na Wikipediji.

Prvotni naziv projekta bio je "Molitvenik hrvatskog naroda" (isprva je bilo zamišljeno da to bude samo jedan svezak), no kad ga je pokojni teolog Adalbert Rebić dobio u ruke, u jednoj od svojih radnih verzija, i blagoslovio ga, rekao je oduševljeno: "Ovo nadilazi prvi naslov - ja mu dajem ime 'Hrvatski brevijar!'"

Ivić Pašalić iz Zaklade Rhema objasnio mi je da se smisao "Brevijara" sastoji, otprilike, u krilatici: "Isusov nauk promovirati onako kako je to Isus u ono vrijeme činio". A to znači: na radostan način (jer Evandjelje i znači "Radosnu vijest"), blago, ali i odlučno. Namijenjen je ljudima, obiteljima iz svih slojeva i staleža hrvatskog naroda, a posebice onima koji žele produbiti svoju vjeru i još bolje i sadržanije upoznati hodočasnička i sva druga crkvena mjesta u Hrvata, kako ona u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini tako i ona u hrvatskoj dijaspori, diljem svijeta.

Autor projekta "Hrvatski brevijar" Feđa Aaron Bučić rekao mi je o svojoj ulozi u ovome epohalnom izdavačkom poduhvatu: "Ja sam bio tijelo, a moja kolegica i suradnica Dunja Lakuš duša 'Brevijara'. Ja sam vodio priču 'Brevijara' kroz poglavlja i mjesta koja treba obraditi, a ona je ispisivala riječ, ona je autorica teksta. Ja sam radio građevinu, a ona je tu građevinu ispunjavala s dušom, tj. riječima."

Nekoliko stoga riječi o njima dvoma, autorima "Hrvatskog brevijara".

Feđa Aaron Bučić (rođ. 1966. u Splitu, na Marjanu) po zanimanju je, zapravo, zlatar-kipar, neka vrsta sinteze zanatlije (obrnika) i umjetnika. Vrstan je dizajner krunica, kaleža i drugih sakralnih artefakata koji se koriste u prakticanju rimokatoličke vjere. Kuriozitet je da je on židovske vjeroispovijesti u svom praktičnom životu (član je Židovske općine u Zagrebu), ali - kako mi je rekao - "s kršćanstvom u tradiciji i s Isusovim naukom". Završio je Visoku školu za drago kamenje u Amsterdamu, a u Nepal, u tamošnjoj školi *Manjushri Di-Chen*, studirao je komparativne religije i evoluciju ljudskih stanja svijesti.

Punih 13 godina Feđa Aaron Bučić je radio u Centru za djecu s teškoćama u razvoju "Juraj Bonačić" u Splitu, gdje je bio i osnivač likovno-suvenirne radionice. Prvi je u Hrvatskoj uveo terapiju mozaika u radu s mentalno hendikepiranim osobama, za što je 2000. dobio nagradu Ministarstva prosvjete i sporta RH. No onda se teže razbolio - operirao je vratnu kralješnicu - i sâm dao otkaz u toj školi. "Oštećenje živca u vratnoj kralješnici prouzrokuje veliku bol" - kaže Feđa - "a djeca, osobito hendikepirana, ne zaslužuju tuđu nervozu; smatrao sam poštenim sam sebi priznati da više nemam pravo raditi na tome mjestu."

Nakon napuštanja škole u Splitu, Feđa Aaron Bučić se u potpunosti posvetio vjeri, Crkvi i molitvenom životu. I ranije je, paralelno sa svojim poslom u školi, dizajnirao krunice, kaleže i druge sakralne artefakte karakteristične za katoličku vjeru, no sada je to podigao na još viši i profesionalniji stupanj. Počeo je i hodočastiti. "Oduvijek sam" - rekao mi je - "bio fasciniran dubinom kršćanskih korijena hrvatskog naroda, pa sam u svojim hodočašćima upoznao sva marijanska svetišta, u značenju ljubavi prema BDM. Prošao sam sva najvažnija mjesta u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini - dakako i Međugorje - a kruna hodočašća bilo je hodočašće iz Splita u Jeruzalem 2013., koje sam napravio u društvu s dr. Srđanom Bosančićem iz Splita."

Od početka 2000-ih naovamo, Feđa se iz ljubavi prema kršćanstvu posvećuje restauraciji sakralnih objekata diljem Hrvatske na dobrotvornoj osnovi te pokreće niz inicijativa vezanih za pomoć izbjeglicama. Inicijator je projekta knjige "Brački slavuj" (biografija don Petra Eterovića), koju je potpisala Dunja Lakuš, kao i CD-a "Oče naš..." s izvornom molitvom Majke Tereze na hrvatskom jeziku koju je priredio Robert Kurbaša. Uza sve ostalo, dizajnirao je i krunicu od kamena iz Međugorja (i to s Brda ukazanja) za papu Ivana Pavla II. koja mu je bila predana za vrijeme prvog posjeta Hrvatskoj 1994.

A iz zahvalnosti nepalskome narodu (živio je u Nepal, dvije i pol godine), izradio je križ od bračkog kamena sjedinjenog s *godawari* kamenom iz Nepala, s motivom pletera s Višeslavove krsionice. Križ je postavljen pred sam ulaz katedrale Uznesenja BDM u glavnom gradu Nepala Katmandiju, prigodom svečanog otvorenja 1997.

I onda je, prije desetak godina, u jednome vrlo nadahnutom trenutku Feđi Aaronu Bučiću pala na um sjajna zamisao. To mi je ovako opisao:

- Iz ljubavi prema Kristu i hrvatskom narodu, za vrijeme mojih hodočašća, rodila mi se ideja da se napravi knjiga s opisom svetišta u Hrvatskoj te sa zbirkom molitava na jednome mjestu. Fasciniran dubinom hrvatske povijesti i kršćanske tradicije, sa žarom sam krenuo u taj projekt te našao najbližeg suradnika u Dunji Lakuš, s kojom sam već surađivao. Kako sam gradio to zdanje, Dunja je svojim riječima ispunjavala dušu projekta. On je vrlo brzo izašao iz okvira jedne knjige te je na kraju dovršen na preko tri tisuće stranica.

Projekt je - valja napomenuti - bio vođen i blagoslivljen uputama don Petra Eterovića, teologa Alalberta Rebića, mons. Nikole Eterovića, fra Bonaventure Dude, sestre Anke Petričević, akademika Nenada Cambia i profesora Duška Kečkemeta.

Autorica cjelokupnog teksta "Brevijara", Dunja Lakuš, diplomirala je komparativnu književnost i fonetiku i danas radi u medijima i kao konzultantica za područje javnog govora, prezentacijskih vještina i medija. O svom radu na "Brevijaru" rekla mi je:

- Rad na knjizi trajao je nekoliko godina, i to vrlo intenzivno i ponekad vrlo turbulentno. Za mene je to bilo vrijeme snažnog unutarnjeg imperativa za istraživanjem i pisanjem, godine u kojima su svaki slobodan trenutak, svi godišnji odmori i slobodni dani bili dani za knjigu. Križni put je, primjerice, nastao jednog ljeta, a ljeti Zagreb dobije jednu posve drugu energiju, unatoč turistima i vrevi, stiže se i otvara neke neslućene tišine iz kojih se mogu roditi moćni i lijepi trenuci. Budući da živim blizu Gospina svetišta u Remetama, često sam odlazila u tu "hrvatsku sikstinsku kapelu" i slike i riječi bi stizale same od sebe...

Pritom Dunja Lakuš posebno ističe:

- Fra Bonaventura Duda u svom uvodniku u "Brevijaru" kaže: "... ne žurite se, a kraj vaše molitve može biti miran prijelaz na svagdanji posao." Upravo je tako nastajao "Brevijar", svakodnevno sa svagdanjeg posla na molitvu pa opet na svagdanji posao pa opet u molitvu... Zapravo, mislim da je cijela ova knjiga jedna molitva duga desetak godina. I svi oni koji je uzmu u ruke tu molitvu produžavaju...

Feđa Aaron Bučić je u "Hrvatski brevijar" uložio svu svoju uštedevinu. Nije to bio beznačajan novac: trebalo je platiti grafičara, fotografe, razne druge suradnike... Nakon šest godina rada, projekt "Brevijara" ušao je u zadnju fazu oblikovanja, koja je prethodila samom izdavanju. Na kraju je sve već bilo prelomljeno, i sve priređeno za tisak - preostala je samo jedna "sitnica": naći izdavača za tako skup i pozamašan poduhvat. Feđa mi je taj, osobito kritičan trenutak projekta ovako opisao:

- Što se izdavača tiče, u pitanju nije bio samo novac već i netko tko će imati osjećaja za temu "Hrvatskog brevijara", što mi je bilo izuzetno važno. U projekt nisam ušao da zaradim novac, već da iznesem svoju ljubav prema Kristu i hrvatskom narodu kroz pisanu riječ...

Preko svojega sugrađanina Tončija Huljića, Feđa je, 2014., došao do Ivića Pašalića i njegove supruge Ksenije, kao i do obitelji Topčić, koji su već sami po sebi, u svojem vlastitom vjerskom aktivizmu i javnome djelovanju na promicanju kršćanskih vrijednosti u hrvatskom narodu, bili pred osnivanjem Zaklade Rhema. Kad im je Feđa izložio svoj projekt, shvatili su da je to nešto što bi mogao, ili čak trebao, postati kamen-temeljac ili zaglavni kamen buduće Zaklade. Odnosno, kao što mi je to rekao Ivić Pašalić: "kamen-temeljac ili stožerni kamen vrijednosti hrvatskog naroda na kojem Zaklada treba počivati". Istodobno i sinkronizirano s finalizacijom "Hrvatskog brevijara" - ta je faza koštala 350.000 kuna - osnivala se i Zaklada Rhema, o čemu Feđa Aaron kaže:

- Bio sam jako sretan što sam upoznao tako drage ljude, obitelji Pašalić i Topčić, koji su posvećeni dobrotvornom radu u pomaganju potrebitima te širenju evangelizacije. Kroz zajednička druženja, iznjedrila se ideja da se napravi zaklada koja će promicati kršćanske vrednote s pripadajućim načelima evangelizacije, ekumenizma, etičnosti, edukacije, efikasnosti i dijaloga među vjerskim zajednicama te na takav način sudjelovati u rastu duhovne i materijalne dobrobiti svih građana Hrvatske. Kako je Božja riječ temeljna vrednota svih članova Zaklade, odlučili smo da Zaklada nosi ime Rhema. Zaklada Rhema otvorila je put izdavanju "Hrvatskog brevijara" i tri godine nakon njezina osnivanja "Hrvatski brevijar" je, eto, napokon predstavljen javnosti...

U konačnom oblikovanju "Hrvatskog brevijara" vrlo je značajnu ulogu imala i njegova grafička urednica Jelena Perić-Bulaja. Ali i još neki suradnici, o kojima Dunja Lakuš kaže:

- Tu je svakako važan i lektor, moj prijatelj Jakov Lovrić, izniman poznavatelj ne samo jezika, već i vjere i hrvatske povijesti; zatim Damir Kremenčić, redaktor glagoljskog teksta, podrijetlom s Krka, otoka glagoljice... Sa svoje pak strane, Sandro Rašuo i Petra Jug unijeli su dašak suvremenosti u glagoljske inicijale... Važno je istaknuti da su gotovo svi ljudi koji su sudjelovali u nastanku knjige to činili bez honorara - mnogi ljudi dobre volje, ne samo katolici već i muslimani, pravoslavni, Židovi, čak i mnogi koji su daleko od vjere, ali blizu čovjeka... Svakako treba spomenuti i brojne nepoznate ljude iz mnogih župa koji su nam darovali fotografije, sve one prijatelje koji su angažirali svoje prijatelje da bi nam stigle željene fotografije, sve one koji su ustupili svoju privatnu arhivu ili arhivu muzeja ili drugih ustanova, sve one koji su vozili po 150 kilometara da bi fotografirali neku crkvu ili svetište, one koji su jednostavno sjeli u avion da bi snimili fascinantne fotografije iz zraka... Naši su prijatelji svoje godišnje odmomore planirali prema fotografijama crkava i svetišta koje su nam trebale...

Cijela ova priča oko "Hrvatskog brevijara" ima, međutim, i svoj aneks, ništa manje važan i intrigantan od samog "Brevijara": to je, uvjetno rečeno, skraćeno izdanje "Brevijara", u jednome svesku, u posebnoj, ukrasnoj kutiji i s krunicom, napravljenom od međugorskoga kamena koju je osobno dizajnirao Feđa Aaron Bučić.

Taj se sažetak četverosveščanog kompleta "Brevijara" zove "Molitvenik hrvatskog naroda", tiskan je kao *limited edition*, u svega 300 primjeraka. Neće se moći kupiti u knjižarama, čak ni naručiti putem interneta ili na neki drugi alternativan način, nego će se poklanjati osobito zaslužnim članovima i podupirateljima Zaklade, kao neka vrsta obiteljskog nasljeđa.

- To će pojedinci, odnosno cijele obitelji - rekla mi je Mirjana Topčić (ravnateljica Zaklade) - dobiti kao znak pripadnosti Rhemi, kao svojevrsan znak zahvalnosti za djelovanje za Božju stvar. Bit će to dodijeljeno ljudima koji su odlučili posvetiti svoj život kršćanskim vrijednostima hrvatskog naroda. Jedna, dakle, posve intimna priča i intiman odnos. Mi čvrsto vjerujemo da ljudi kojima je Bog na prvome mjestu mogu promijeniti Hrvatsku!

